

Machineveiligheid en human behavior

De laatste jaren is er op het gebied van veiligheid een trend merkbaar waarbij meer en meer aandacht gevraagd wordt voor de factor 'mens' in het begrip arbeidsveiligheid. Met een mooie uitdrukking heet dat dan human behavior. Letterlijk kunnen we hier natuurlijk op zijn Nederlands zeggen: de factor van het menselijke gedrag binnen het veiligheidsdenken. Misschien zou het nog beter omschreven kunnen worden als het ontbreken van een bepaald veiligheidsdenken bij sommige mensen.

Als we met elkaar over het menselijke gedrag gaan praten dan hebben we binnen onze huidige maatschappij bij diverse gelegenheden gespreksonderwerpen te over. Wat te denken als je op maandagavond in de krant leest dat er op drie verschillende plaatsen in de provincie Friesland politieagenten aangevallen zijn bij opstootjes, waarbij dan verschillende politieagenten gewond geraakt zijn (moet natuurlijk ook wel zo zijn, want anders is het niet meer het vermelden waard). Of we zouden het kunnen hebben over de politieagenten die een tijdje terug in het nauw kwamen en met getrokken wapens zich moesten verweren tegen woedende Feyenoord supporters. Of gewoon regelmatig kijken naar programma's als 'blik op de weg' of 'overtreders' om te zien wat voor vreemde kostgangers daar in beeld komen. En wat dan te zeggen over de nieuwe SIRE-campagne waar in de filmpjes duidelijk te zien is hoe hulpverleners belaagd en bedreigd worden door omstanders terwijl zij proberen hulp te verlenen. Voorbeelden van (on)menselijk ge-

drag in onze maatschappij te over. Met andere woorden meer dan genoeg borrelpraat.

Maar ja, om in een technisch vakblad nu een uitvoerige uiteenzetting te gaan geven over het ontspoorde menselijk gedrag in onze maatschappij is waarschijnlijk niet de bedoeling. Daarbij zou ik ook de kans lopen om door de redactie teruggefloten te worden. Maar toch wil ik wel hiermee beginnen, omdat we kunnen stellen dat de werkvloer een onderdeel is van de maatschappij waarin wij leven. Als men buiten het werk al veel regels aan hun laars lapt, hoe zou het dan gesteld zijn met de regels op de werkvloer. Of misschien moeten we zelfs wel de vraag stellen of er dankzij onze liberale houding misschien wel te weinig regels en toezicht op naleving van regels op de werkvloer is (misschien ook weer een afspiegeling van onze maatschappij?). Vraag eenvoudigweg maar eens naar het geldende sanctiebeleid bij bedrijven. Grote kans dat u op deze vraag een ontwijkend antwoord krijgt. Maar misschien mag ik het nog concreter maken en de vraag ook wat scherper stellen: Meneer de manager/eigenaar, hoe is het sanctiebeleid binnen uw eigen bedrijf? Wanneer hebt u voor het laatst iemand binnen uw bedrijf aangesproken op onveilig gedrag?

Als we even googlen dan vinden we op internet verscheidene artikelen over de relatie tussen human behavior en veiligheid. Bijvoorbeeld een TNO studie over de grote invloed van het gedrag van de weggebruiker op de verkeers-

veiligheid. Bij veel artikelen is er sprake van het noemen van het menselijk gedrag en veiligheid in één adem. Daarbij pleit men dan ook voor een integrale aanpak van de veiligheidsproblemen. Waarbij soms dan wel weer onduidelijk is wat men hier mee bedoelt!

In 2010 publiceerde een goede collega van mij het boekje Brainsafe "in vijf stappen naar een sterke veiligheidscultuur". Hierbij vraagt hij aandacht voor de in het bedrijf heersende cultuur en geeft hij een aantal stappen voor een veranderingsproces. Dus aandacht voor de bedrijfscultuur en van daar uit het probleem benaderen. Met daarbij de kanttekening dat het gaat over de bedrijfscultuur van leidinggevend en werknemers.

Wij worden zelf de laatste tijd bij verschillende bedrijven ook regelmatig met de gevolgen van een bepaalde bedrijfscultuur geconfronteerd. Ik stel hier met name verschillende bedrijven, omdat het niet terug te voeren is op één afwijkend bedrijf. Wat constateren wij dan? Bijvoorbeeld de houding bij sommige productiebedrijven, waar het management wel praat over de belangrijkheid van hun human resources (menselijk kapitaal) binnen het bedrijf, maar als het op het aanpassen van de arbeidsomstandigheden (vaak machineveiligheid) aankomt er schijnbaar altijd een bepaalde kostenafweging gemaakt moet worden. En natuurlijk als het realiseren van een super veilig bedrijf leidt tot kostenverhogingen en uiteindelijk tot minder werk voor de werknemers is er sprake

van een hele ongezonde situatie. Maar het, op grond van de bedrijfsresultaten, steeds maar uitstellen van het uitvoeren van een bepaald veiligheidsbeleid binnen de onderneming is ook een hele ongezonde situatie, waar uiteindelijk iemand de rekening voor zal betalen. Het is ook mogelijk dat we het veiligheidsprobleem maar steeds voor ons uitschuiven, omdat het zo'n grote klus is. Waarbij dan vergeten wordt dat de klus zo omvangrijk is geworden, omdat men in het verleden al aan het vooruitschuiven is begonnen.

Het management van een bedrijf, waar men aan de slag wil met veranderingen in de veiligheidscultuur moet zich eerst maar eens afvragen welk voorbeeld zij zelf geven. Dragen zij persoonlijke beschermingsmiddelen als zij door de fabriek lopen of voelen zij zich boven de wet verheven? Zijn zij duidelijk in hun veiligheidsbeleid? Doen zij er alles aan om veiligheid niet alleen met woorden maar ook met daden na te streven? Ook hier geldt, net als bij het opvoeden van kinderen, de regel dat goed gedrag ook goed doet volgen. Veranderingen in de veiligheidscultuur kunnen alleen gerealiseerd worden met als uitgangspunt het mooie gezegde: "Verbeter de wereld en begin bij jezelf".

Misschien kunnen we dit gezegde niet alleen gebruiken voor de managers in Nederland, maar ook voor de machinebouwers, die qua machineveiligheid zo nu en dan ook boter op hun hoofd hebben. Maar daar heb ik de laatste

tijd al genoeg over geschreven. Misschien dat toch nog maar een keer een roep om meer duidelijkheid en een duidelijker controle- en sanctiebeleid van onze "papa overheid".

We moeten wel oppassen dat we het thema veiligheid alleen nog maar vanuit het gezichtspunt van het menselijk gedrag gaan benaderen en dat we straks verzanden in waarschuwingen, regeltjes en voorschriften. In de Europese Richtlijnen en geharmoniseerde normen wordt niet voor niets er steeds weer op gewezen dat er bij veiligheidsproblemen in eerste instantie gedacht moet worden aan de intrinsieke veiligheid (veiligheidsprobleem elimineren) en daarna, als elimineren niet mogelijk is, aan elektrische of mechanische veiligheidsoplossingen. Met andere woorden: allemaal hele normale technische oplossingen. En als we dan uiteindelijk geen technische veiligheidsoplossingen kunnen toepassen, dan mogen / moeten we als laatste veiligheidsmiddel mensen waarschuwen en moeten we veiligheidsvoorschriften opstellen.

Natuurlijk is het menselijk gedrag het bestuderen waard en moet ook zeker de factor die het menselijk gedrag heeft op veiligheid niet onderschat worden. Maar we moeten oppassen dat we er niet een soort kip en ei verhaal van gaan maken. Wat is de hoofdoorzaak van onveilige situaties? De onveilige machine of het onveilige gedrag van de mens? Of een combinatie er van?

Op de onlangs gehouden dag Industriële Veiligheid 2012 was de helft van de dag gevuld met onderwerpen die op de één of andere manier te maken hadden met het menselijk gedrag. Nu is het mijn vraag of we daarmee het onderwerp "human behavior binnen het veiligheidsdenken" niet te veel overbelichten. Veel bezoekers van dit soort dagen zijn nog niet eens goed op de hoogte van alle verplichte wettelijke regelgeving en voorschriften op het gebied van Machineveiligheid en Arbeidsomstandigheden. Waarbij we best mogen stellen dat zij als leidinggevend van bedrijven hiervan kennis zouden moeten hebben. Daarom moeten we aandacht blijven vragen voor het realiseren van technisch veilige machines en goede werkomstandigheden. Want als we hierin te kort schieten dan kunnen mensen nog een zo goed mogelijk veilig gedrag hebben maar brengen we hen steeds in onveilige situaties. Uiteindelijk is het toch: "Voorkomen is beter dan genezen".